

VOORWOORD.

Reeds in zijne vergadering van den 29 November 1875 besloot het AMSTERDAMSCH STUDENTEN-CORPS, op voorstel van den Heer CHR. NIC. WYBRANDS, thans predikant bij de Doopsgezinde gemeente te Ylst, om den 250sten gedenk-dag van de opening van Amsterdam's Doorluchte School op eene buitengewone wijze te vieren. Bepalingen voor het vormen van een feestkas werden gemaakt, en eene Commissie benoemd, bestaande uit de Heeren:

CHR. NIC. WYBRANDS, *Theol. Stud.*

C. F. J. BLOOKER JR., *Med. Stud.*

Z. W. STRAATMAN, *Jur. Stud.*

E. A. J. BARGE, *Jur. Stud.*

H. POUW, *Jur. Stud.*

telken jare door toevoeging van een nieuw lid versterkt met de Heeren:

H. F. J. NOLTHENIUS, *Litt. Hum. Stud.*

N. DE ROEVER, *Jur. Stud.*

D. KRUSEMAN, *Med. Stud.*

JHR. C. J. DEN TEX, *Jur. Stud.*

JHR. J. F. BACKER, *Jur. Stud.*

N. JOSEPHUS JITTA, *Med. Stud.*

om als voorloopige commissie de voorbereidende maatregelen te beramen voor eene Algemeene Reunie der oud-leden van het Amsterdamsche Studenten-Corps en der corpsen, uit wier samensmelting dat corps was ontstaan.

In de vergaderingen dezer commissie vond het denkbeeld tot het uitgeven van het Album Academicum ingang, terwijl de Illustrissimus Senatus Studiosorum Amstelaedamensium, daarvan door deze commissie in kennis gesteld, heuschelijk verklaarde, dat de onkosten aan de uitgave verbonden uit de kas van het A. S. C. zouden worden betaald.

Deze reunie-commissie droeg mij daarna de taak op, om de bronnen te verzamelen en de uitgave te bezorgen.

Een enkel woord over de wijze, waarop ik gemeend heb mij van die opdracht te moeten kwijten, zoowel als over het ALBUM en zijne geschiedenis moge hier eene plaats vinden.

Niet minder belangrijk dan een naamlijst der studenten scheen mij een volledig overzicht van het onderwijzend personeel. Daarom heb ik, op het voorbeeld van den verdienstelijken bewerker van het Leidsche Album Studiosorum, aan die naamlijst laten voorafgaan synchronistische tafels met de namen der Hoogleeraren en der overige docenten, sedert de oprichting van het Athenaeum Illustre tot heden. Dat de uitgave daardoor in bruikbaarheid zou winnen, achtte ik boven twijfel verheven. Een dergelijk overzicht, belangrijk voor de geschiedenis van het Hooger Onderwijs te Amsterdam, is nog niet gegeven. Onze stedsbeschrijvers behelzen natuurlijk niet dan onvolledige, onze biografen niet zelden onjuiste berichten, ja soms zwijgen ze geheel en al. Door een nauwkeurig bronnen-onderzoek heb ik getracht daarin te voorzien. Het zou deze uitgave onnoodig hebben bezwaard, als ik op de tabellen overal had verwezen naar de authentieke stukken, waarop ik heb gebouwd. Aan den voet dezer bladzijde zal ik echter de voornaamste opgeven. Grootendeels berusten zij in het Amsterdamsche gemeente-archief. 1)

Mijn streven is geweest om dit Album aan den eisch van nauwkeurigheid en volledigheid te doen beantwoorden. Mijn bronnen stelden mij echter dikwijls teleur. Moest ik dit reeds bij de bewerking van de naamlijst der Hoogleeraren ondervinden, nog erger was het gesteld met de naamlijst der studenten. Het bleek mij, dat men hier te vergeefs naar een Album Studiosorum, gelijk dat aan de Leidsche, Groningsche, Utrechtsche en aan andere binnen- en buitenlandsche Academiën bestaat, zal zoeken. Wel schijnt het, dat ieder der Hoogleeraren lijsten had van de leerlingen, die zijn colleges bijwoonden, misschien zelfs was van den tijd der oprichting der Illustre School af, gelijk op 't laatst der vorige eeuw, een der studenten — de praetor — de persoon, die er het oog op hield, dat elk zijn naam op die lijsten deed aantekenen, maar aan het verzamelen dezer lijsten, en het inschrijven der namen in een album is vóór den jare 1799 nooit ernstig gedacht.

Dit moge te betreuren zijn: wie de wordingsgeschiedenis van het Athenaeum Illustre kent, zal er zich niet te zeer over verwonderen.

1) Die bronnen waren: *a. de Thesauriersrekeningen 1632—1663* in de Rubriek der uitbetaalde wedden. In 1664 had eene verandering in de administratie plaats. De Thesauriersrekeningen verliezen haar waarde; *b. de Weddeboeken*, het eerste loopende over de jaren 1664—1667. Het tweede tot en met het vijfde, omvattende de jaren 1668—1711 zijn ongelukkiger wijze verloren geraakt. Het zesde tot en met het elfde loopen over de jaren 1712—1809.

Voorts: *c. de Resolutieboeken van de Vroedschap*, maar voornamelijk: *d. de Resolutieboeken van den Oud-Raad* en *e. de Dagelijksche Notulen van Burgemeesteren* (slechts over de jaren 1665 en 1666, 1668 en volg.) Ten slotte: *f. het in het archief van den academischen senaat berustende handschrift getiteld: Athenaei Illustris acta*, loopende over de jaren 1730—1849. De namen der Professoren uit deze eeuw waren gemakkelijk te vinden in de zoogenaamde Ambtboeken. Terwijl deze bronnen den sterfdag dikwijls, zij 't ook bij benadering, opgaven, zwegen zij over geboorteplaats en ouderdom. Deze gegevens heb ik alzoo, behalve uit eenige biografische werken, uit de bestaande Alba academica — een onzuivere bron vaak, en daarom zooveel mogelijk met critiek geraadpleegd, — uit de huwelijks-inteekenboeken en voor de latere professoren uit de bevolkingregisters moeten opsporen.

Door de oprichting der Doorluchte School beoogden de toenmalige burgemeesteren niet zoo zeer een instelling voor H. O. in 't leven te roepen, die in alle opzichten met de Universiteit van Leiden zou kunnen wedijveren, maar veel meer om, gelijk zij in de daarover genomen vroedschaps-resolutie van 31 Dec. 1629 zeiden 1), ter tegemoetkoming aan de vele klachten »dat de kinderen, die alhier de »latijnsche scholen frequenteren meestendeel te vroege, voordat sij de beginselen der »Philosophie, nodigh tot het vervolg van hare studiën, ghevat hebben, op de »Academiën raecken, en dat oock eenighe van de selve door hare jongkheyd, ende »doordien sij uyttet oogh van haren ouderen zijnde, gheen ontsagh aldaer onderworpen »sijn, tot desbauches geraecken" — een school te stichten, waarin door één »bequaem »persoon" lessen in Philosophie en Historie zouden gegeven worden »opdat se door »dat middel alhier ter stede te langher gehouden ende met meerder bequaemheyd »tot de Academiën gepromoveert moghen worden."

Wel is waar is de Magistraat reeds kort na de oprichting van het Athenaeum aan dit gronddenkenbeeld ontrouw geworden door gaandeweg nieuwe leerstoelen op te richten of de gelegenheid tot onderwijs in steeds meer vakken open te stellen, maar dat nam niet weg, dat de Illustre School aanvankelijk slechts eene propaedeutische was, een Gymnasium Illustre, waar men geen dergelijk academisch gebruik, voor een groot deel spruitende uit het voorrecht der bijzondere academische rechtspraak of van belastingvrijheid, behoefde over te nemen.

Toch blijft de afwezigheid van zulk een Album Studiosorum als bron voor de geschiedenis van de Doorluchte School steeds te betreuren. Wat weten we thans van de vruchten, die het daar gegeven onderwijs heeft afgeworpen! Slechts van enkele groote mannen is het bekend, dat ze een deel van hun vorming aan de Amsterdamsche school te danken hadden, maar Leiden, Utrecht, of andere Academiën zullen alleen de eer krijgen van de opleiding van een aantal nuttige staatsburgers, omdat hun naam den rol van inschrijving dier Academie siert. Wat weten we thans van het getal en van de namen dergenen, die door den roep der geleerdheid van Amstels Hoogleeraren naar Amsterdam werden gelokt? Wat weten we van de zonen der fiere veste zelve, die, *mercatores sapientes*, hun dorst naar wetenschap aan de Doorluchte School zochten te bevredigen? Spaarzame gegevens, tegenstrijdige overleveringen zijn het, waarmede we ons vaak moeten behelpen. Zou niet — om één voorbeeld te noemen — de overlevering, dat er tijdens de oprichting van het Athenaeum 1200 jongelingen de latijnsche scholen bezochten, de veronderstelling wettigen, dat ze hier het hooger onderwijs hebben genoten, vooral nu we kunnen weten, dat het aantal Amsterdammers jaarlijks te Leiden, de meestbezochte hoogeschool, ingeschreven, 15 à 25 beliep? En staat daartegenover niet de pertinente verklaring van den Remonstrantschen Hoogleeraar PHILIPS VAN LIMBURG (1633—1712), dat er in den beginne slechts weinig Studenten aan de Doorluchte School kwamen?

1) Resolutien v. d. Vroedschap, Deel 16 blz. 135 vo.

Het Album Studiosorum had al deze vragen kunnen beantwoorden, en de gegevens, die daaruit zouden geput kunnen worden, waren een aanwinst voor den geschiedvorscher geweest.

Thans komen slechts enkele namen als toevallig te voorschijn, uit stukken, die meerendeels met de Doorluchte School niets hebben te maken.

De weinige, die ik op deze wijze aantekende, mogen hier niet onvermeld blijven.

CHRISTOFFEL GEORGE KIN (of KIJNE) 1), van Brandenburg, 30 jaren. Student, wonende op den N. Z. Achterburgwal 30 April 1633.

JACOB ARENTSZ MOERLANT 2), van Amsterdam, Student, 21 Febr. 1657.

THIMOTHEUS ABRAHAM WEESAERD 3), van Gend, Student, 11 Sept. 1659.

AMBROSIUS JOHANNIS PLETTENBERG 4), van Paderborn, Th. Stud. 24 Nov. 1661.

ABRAHAM DEMETRIUS 5), van Dantzig, Student 28 jaren, wonende Hoogstraat. 1662.
(Hij werd 1659 als Theol. Stud. te Leiden ingeschreven.)

JOHANNES VAN DE CRUYCE 6), van Leiden, Student, 6 Maart 1663.

JOHANNES ADAMUS HOOFT 7), van Utrecht, Student, 20 Juli 1663.

(Hij werd 1661 als Med. Stud. te Leiden ingeschreven.)

ELIAS JUDA LEO 8), van Amsterdam, 42 jaren. Stud. wonende in de Zwanenburgerstraat. 1676.

JACOB SPIES 9), van Amsterdam, Student, 24 October 1684.

JOHANNES DE ROOV 10), van Amsterdam, Student, 26 Febr. 1688.

JACOBUS VERHEY 11), van Amsterdam, Student, 26 Mei 1691.

JOHANNES LUDOVICUS VAN DORTMOND 12), Med. Stud., November 1691. (Hij was geb. te Vianen en werd ingeschreven te Leiden 8 October 1692.)

LUDOVICUS DE DIEU 13), Med. Stud., November 1691. (Ingeschreven te Utrecht 1693, promov. te Utrecht 15 Mei 1693.)

SAMUEL SEULLIJN 14), Med. Stud. November 1691, (promoveert te Utrecht 15 Mei 1693.)

JOHANNES WESLINGH 15), Med. Stud. November 1691. (Hij was geb. te Hoorn en werd als Med. Stud. ingeschreven te Leiden, 15 Sept. 1694, promov. te Leiden 30 Sept. 1694.)

ISAAK GALENUS 16), Med. Stud. November 1691, (promoveert te Utrecht 4 April 1693.)

THEODORUS TEN CATE 17), Med. Stud. November 1691. (Hij was geb. te Amsterdam en werd als Med. Stud. ingeschr. te Leiden 22 Febr. 1694. Promov. 2 Maart 1694.)

JOHANNES SCHRODER 18), van Emden, Student 17 Maart 1693.

1) Zie Puibook 13. 2) Poorterboek. 3) id. 4) id. 5) Kerk-inteekenregister. 6) Poorterboek. 7) id. 8) Puibook. 9) Poorterboek. 10) id. Hij is wellicht dezelfde, die vermeld wordt bij van Doorninck Anon. en Pseud. N°. 3416. 11) id. 12) Groot Memoriaal VIII f°. 15 vo. 13) id. 14) id. 15) id. 16) id. 17) id. Bij vergelijking van den datum der inschrijving en dien der promotie bemerkt men, dat de eerste niet veel tijds van den tweeden verschilt. Men mag daaruit opmaken, dat ze slechts om te promoveeren naar de Academie togen. 18) Poorterboek. Wellicht de bekende Leidsche apothecar en kruidkundige.

Ongetwijfeld is er nog een groot aantal namen vooral uit de vorige eeuw te vinden, maar, hoezeer het ook zaak blijft om ze aan te teekenen, uit zulke opgaven valt geen Album Studiosorum samen te stellen.

We zouden daartoe de lijsten van intekening op de colleges van ieder der Hoogleraren moeten bezitten, en deze zijn verloren gegaan, met uitzondering van die van den Hoogleeraar CRAS, welke door de familie DE BOSCH KEMPER welwillend voor deze uitgave zijn beschikbaar gesteld.

Een evenzeer gewichtige bron voor de namen van Studenten, zij het ook van een enkele categorie, ligt in de rolle van inschrijving der Studenten aan een tweetal te Amsterdam gevestigde kerkelijke Seminariën: dat der Remonstranten in 1634 opgericht, en dat der Doopsgezinden in 1735 gesticht. De kweekelingen dier Seminariën zijn van den aanvang af toehoorders van verscheidene Hoogleraren aan het Athenaeum geweest.

De naamlijst der kweekelingen van het Seminarie der Remonstranten kon echter gevoegelijk achterwege blijven, omdat de Hoogleeraar Dr. JOH. TIDEMAN in zijn: »Remonstrantsche broederschap» reeds een uitvoerige biografische lijst van predikanten en proponenten gegeven heeft.

Daarentegen bestond er nog geen opgave van de kweekelingen aan het Seminarie der Doopsgezinden. De Hoogleeraar Dr. J. G. DE HOOP SCHEFFER heeft de goedheid gehad uit de belangrijke archieven zijner Gemeente en van het Seminarie zoo niet alle, dan toch de meeste namen der alumni op te sporen, en met den oogst van zulk een tijdroovend onderzoek heeft hij deze uitgave wel willen verrijken. Ik gevoel mij gedrongen hem voor deze vriendelijke medewerking mijn warmen dank te betuigen.

Voor zoover deze lijst de namen bevatte der Studenten in het tijdvak 1799—1882, heeft zij gediend tot aanvulling der gegevens van het Album Studiosorum, waarin deze Cives Academici bereids ingeschreven waren. Het overdrukken dier namen zou slechts eene noodelooze herhaling zijn geweest. Alleen de Seminaristen, welke gedurende dit tijdsverloop in de rolle van het Athenaeum Illustre worden gemist, moesten nu aangeteekend worden. Voor het overige meende ik de naamlijst der Doopsgezinde Studenten van vóór 1799, in chronologische volgorde opgesteld, juist zoo te moettén laten afdrukken als de Hoogleeraar haar mij ter hand stelde.

Op gezag van Prof. F. J. DOMELA NIEUWENHUIJS (Gesch. der Amsterd. Luthersche gemeente bl. 240), meende ik aanvankelijk, dat sedert 1790 tot aan de oprichting van het Seminarie, in 1816, de jongelieden, bestemd voor den Lutherschen eeredienst, evenzeer de lessen aan het Athenaeum bijwoonden. Eene mededeeling van Ds. J. H. W. BÜCKMANN stelt mij in staat te verklaren, dat er in de archieven van den kerkeraad, van het fonds Gerlich en van het Liefde-fonds geen enkel bewijs voor de waarheid van dit beweren te vinden is.

Het Album Studiosorum van het Athenaeum Illustre werd aangelegd in het laatste jaar van de vorige eeuw. Waren de jaren der Bataafsche republiek even vredig voor Amstels Alma Mater voorbijgegaan als de decennien, die er aan voorafgingen, dan zou de Amsterdamsche Universiteit waarschijnlijk geen Album ouder dan dat van 1824 hebben kunnen aanwijzen. De geschiedenis leert althans, dat er wel meer-malen sprake van het aanleggen van een rol van inschrijving is geweest, maar dat het er of nooit toe is gekomen, of dat zij al spoedig, nadat de orde van Hoogleeraren tot de aanteekening der namen had besloten, in onbruik is geraakt. Het is bij afwezigheid van bronnen, ouder dan 1730, niet mogelijk om uit te maken of er vóór dien tijd aan eene inschrijving is gedacht. Het eerste spoor daarvan vindt men in een besluit genomen op den 15 April 1756 in eene gecombineerde vergadering van Curatoren en Professoren, luidende:

»Noch is verstaan, dat de Praeses aanteekening zal houden van de Studenten, »die de Collegiën der Professoren willen frequenteeren en dus dezelve jaarlijks in een »boek, daartoe aan te leggen, als Ledemaaten van dit Athenaeum te immatriculeeren." 1) nauwelijks een jaar later, (7 April 1757) gevolgd door een resolutie, behelzende, dat aan het Curatorium »jaarlijks een lijst van de Discipelen, welken de Collegiën »frequenteeren" zou worden gegeven. 2)

Of men aan deze bepalingen langen tijd de hand heeft gehouden, valt te betwijfelen. Dertig jaar later was althans de inschrijving geheel vergeten. In de vergadering van 10 October 1785, stelde Professor CRAS daarom de vraag voor »of »het niet nuttig zoude zijn, de Senaats-resolutie van den 9 Maart (*lees 15 April*) 1756 »en de resolutie der Ed. groot Achtb. Heeren Curatoren van den 7 April 1757 weder »in gebruik te brengen, van namelijk de Studenten jaarlijks bij den praeses te laten »intekenen en daarvan eene nauwkeurige lijst te houden, waarover de Heeren »Professoren elkander hunne gedachten hebben medegedeeld en de Heeren BONN »en VAN SWINDEN verzocht zijn, eenige nadere informatiën te nemen en der ver- »gadering verslag te doen." 3)

Dit verslag schijnt uitgebleven te zijn; in het protocol is er geene aanteekening van gehouden, en van het bestaan dier lijsten blijkt buitendien niets, noch uit het archief van Curatoren, noch uit dat van den Senaat.

Het laatste jaar van de achttiende eeuw gaf het leven aan een besluit der nationale vergadering tot algemeene burger-wapening, waarbij zelfs geen uitzondering werd gemaakt voor de Spes Patriae, welke hare beste jaren liever in de auditoriën van Minerva dan op de drilvelden van Mars pleegt door te brengen. Curatoren en Professoren begrepen, dat eene zij het ook tijdelijke wapening nadeelige gevolgen voor de studie

1) Athenaei Illustris Acta 1730—1849 f°. 26.

2) id. f°. 27. (Die lijsten zijn niet teruggevonden.)

3) id. f°. 61.

moest hebben en verzuimden geen gelegenheid om voor het Athenaeum een privilege te verzoeken, waarbij aan zijn kweekelingen vrijdom van gewapenden dienst zou worden verleend. De pogingen hadden het gewenschte gevolg, dank zij der medewerking van den agent der nationale opvoeding VAN DER PALM, en de Studenten aan de Doorluchte School werden vrijgesteld van den gewapenden dienst der Republiek. Nu was het evenwel noodig, om den Commandant der Burgerwapening de namen op te geven der Cives Athenaei, opdat niet andere jongelieden, zich uitgevend voor Studenten, het privilege zouden misbruiken. Daarom werd in de vergadering van Hoogleraren van 21 Augustus 1799 »na rijp overleg» besloten »dat elk Hoogleeraar »de namen dier Studenten 1), welke dadelijk als zoodanigen bij hem bekend waren »op eerstkomende Donderdag aan den Hoogleeraar BONN,» — toenmaals Praeses der orde — »zoude doen toekomen en voor diegenen, welke na het eindigen der »vacantie zich bij hunne respectieve Hoogleraren zouden aangeven *een inschrijfboek »zou worden aangelegd*, zoodat van nu af aan ieder Student, evenals zulks aan verscheidene andere Hoogescholen in gebruik is, zijn naam en ouderdom bij den Praeses »des Senaats op de lijst der Studenten eigenhandig zal aantekenen.»

»Aangezien nogthans het in veele gevallen den Praeses niet wel mogelijk zijn »zoude na te gaan of een ieder, die zich als Student mogte aangeven, indedaad bij »een der Professoren als zodanig bekend staat, wierd al verder als besluit vastge- »steld, dat niemand zal worden toegelaten tot het aantekenen van zijnen naam op »voormelden lijst, dan met een getuigschrift voorzien van dien Hoogleeraar, waarbij »hij voornemens is de private lessen bij te wonen of reeds werkelijk frequenteerd.» 2)

Het scheen nu waarlijk ernst te zijn met het bijhouden van het inschrijfboek. Het handhaven van het privilege hier leidde tot dezelfde uitkomst als de handhaving van academische privilege's elders. Bij den aanvang van den cursus 1799—1800, had Professor BONN een degelijk, groot-folio boek in perkamenten band aangeschaft, en met duidelijke hand op het tweede blad het volgende hoofd geschreven: *Nomina juvenum qui se professi sunt artium ac scientiarum studiosos in Athenaeo Illustri Amstelædamensi anno 1799*. Een getal van 86 jongelieden hadden er eigenhandig naam en voornaam, ouderdom en studievak in opgeteekend. Klaarblijkelijk had de Hoogleeraar deze zaak met voorliefde behandeld. Hij bracht het boek in de vergadering van 25 Juni 1800 ter tafel, blijkens de daarvan in het protocol gehouden aantekening luidende:

»De praeses exhibeert het nieuwe Album of inschrijfboek voor de Studenten aan »dit Athenaeum, ingevolge de resolutie van 21 Augustus 1799 aangelegd, en in het »welke de Studenten van dit Academie-jaar, sedert September 1799 tot 21 Juni 11, »na vertoon der schriftelijke bewijzen der Hoogleraren, wier Collegiën zij bijwoonden,

1) Uit latere stukken blijkt, dat hun aantal op dat oogenblik 80 bedroeg.

2) Athenaei Illustris Acta f°. 106 107.

»of daarop ingeteekend hadden, hunne naamen, ouderdom en het vak hunner studien »hadden ingeschreven, van welke inschrijving onder zijn voorzitterschap van tijd tot »tijd lijsten vervaardigd en aan de Curatoren waren overgeleverd, die zich met de »verdere verzending derzelve aan den Colonel der gewapende Burgerwagt tot het »bedoeld oogmerk wel had willen belasten.» 1)

Met zijn rectoraat droeg hij de zorg voor het inschrijfboek over aan Professor D. A. WALRAVEN. Vier en negentig studenten hadden zich in den loop van dit studiejaar voor 't eerst of bij hernieuwing laten inschrijven. Professor D. VAN RHIJN volgde WALRAVEN in het rectoraat op. Door hem werden in het studiejaar 1801—1802 slechts 40 studenten ingeschreven. Wettigt dit reeds het vermoeden, dat er in dit jaar niet de vereischte zorg voor de inschrijving in het Album was besteed, dit vermoeden wordt zekerheid, als we in het protocol van de vergadering van 21 Juni 1802 2) lezen, dat Professor D. J. VAN LENNEP voorstelde, om òf het Album af te schaffen, òf te zorgen, dat telken jare al de namen ingeschreven werden. De beslissing over dit voorstel bleef tot eene nadere vergadering uitgesteld, en toen zij in de vergadering van 3 November 1802 genomen werd, kreeg het Album een gansch anderen vorm, waardoor de gelegenheid tot het aanteekenen van ouderdom, geboorteplaats enz. verviel. Hooren wij, wat de secretaris der orde van Hoogleeraren daarvan in de notulen zegt. »De vergadering door den praeses geconvoceerd »zijnde om te delibereeren over het al of niet in stand houden van het Album of »inschrijfboek der studenten aan dit Athenaeum, en in gevalle men tot instandhouding »van hetzelfde besloot, om te bepalen de wijze op welke daarin jaarlijksch de namen »der studeerende jongelieden zullen worden opgeteekend, heeft, uit overweging, dat »het Album voormeld met voorkennis van curatoren was aangelegd en de reden, om »welke hetzelfde was aangelegd, in 't vervolg misschien weer zou kunnen plaats hebben »vooreerst besloten hetzelfde te blijven aanhouden, doch verder in de wijze, waarop »de inschrijving in hetzelfde der namen van de studenten aan dit Athenaeum tot nu »toe geschied is, deze alteratie gemaakt, dat voortaan de jongelieden zouden kunnen »volstaan met hun namen te stellen op de lijsten der Professoren, onder welke zij »studeeren, doch dat copie van deze lijsten door Professoren zoude worden gezonden »aan den Praeses indertijd, en deze vervolgens, uit de lijsten voormeld, de namen der »studenten op het Album zoude overteekenen en alzoo jaarlijksch eene compleete lijst »der jongelieden aan dit Athenaeum studeerende samenstellen.» 3).

Van dit oogenblik af vinden we in het op breede schaal aangelegde Album niets meer dan een afschrift van de lijsten der professoren. 4). Slechts eenmaal

1) Athenaci Illustris Acta f°. 110.

2) id. f°. 120.

3) id. f°. 121.

4) De nauwkeurigheid waarmede de Praeses de namen overnam, liet veel te wenschen over; onduidelijke handteekeningen zijn er natuurlijk het slechtst afgekomen.

week men van den vastgestelden regel af, toen de Senaat van het Athenaeum in 1813 van ieder der 92 leerlingen het onderschrijven eener verklaring vorderde, dat zij zouden terugbetalen, wat de orde van Hoogleraren voor de studenten aan het Athenaeum Illustre in de kas der keizerlijke Universiteit moest storten. 1).

Het schijnt, dat steeds een oorzaak van buiten op het instandhouden van het Album moest werken, want nauwelijks was het Fransche juk afgeschud, of het bleef weder bij het afschrijven der lijsten, tot eindelijk in 1824 het Album Studiosorum voor goed tot stand kwam. En wederom was 't een oorzaak van buiten, die de orde van Hoogleraren daartoe aanspoorde. Onder de studenten had te dien tijde het verkeerde gebruik hoe langer hoe meer veld gewonnen, om na een of een paar studie-jaren de Doorluchte School te verlaten en naar een of andere Academie te vertrekken. Aan dit verschijnsel, dat de professoren niet bij machte waren door een algemeenen maatregel te keer te gaan, paarde zich eene verregaande nalatigheid in het betalen der college-gelden. In de vergadering van 24 Juni 1824 besloot de Senaat deze nalatigheid te bestrijden onder anderen »door het aanleggen van een »Album Studiosorum volgens alphabetische wijze, waarin al de jongelieden, die »de lessen der hoogleraren aan hetzelfde willen bijwonen, jaarlijks hunne namen zullen »opteekenen, waarbij dan gevoegd zal worden eene opgave van de plaats hunner »woning en het vak van studie hetwelk (zij) verkozen hebben.» 2)

Met den nieuwen cursus 1824-1825 werd het nieuwe Album in gebruik genomen, en sedert dien tijd heeft de orde van hoogleraren nog geen termen gevonden om iets in de inrichting te veranderen. 3) In 1866 was men genoodzaakt, en in 1877, het geboortjaar der Universiteit, verkoos men een nieuw inschrijfboek aan te leggen.

Het Album Studiosorum bevat de namen van de studenten van ieder studievak: Juristen, Theologen (de letters R. D. of L. achter het studievak gedrukt duiden aan, dat zij aan het Remonstrantsche, aan het Doopsgezinde of aan de Luthersche seminariën studeerden) Litteratoren, Natuurphilosofen en Medici, maar het bevat ook vele namen van Pharmaceuten, van aspirant heel-, vroed- of plattelandsheelmeesters en van leerlingen der in 1828 opgerichte Clinische School, die enkele medische of natuurphilosophische colleges hebben gevolgd, terwijl men sedert 1868, toen de instelling tot vorming van officieren van gezondheid naar het Athenaeum Illustre

1) De Inspecteur van de keizerlijke universiteit te Leiden had, ingevolge een decreet van 17 Maart 1808, de orde van Hoogleraren aangeschreven om voor de studenten aan het Athenaeum in de kas dezer universiteit de som van / 5500.— te storten.

2) Athenaei Illustris Acta f° 255. De ouderdom der studenten werd er tegelijk bij aangekend. Ik meende in deze uitgave de adressen der studenten te kunnen achterwege laten.

3) Te Utrecht wordt hetzelfde systeem van persoonlijke inschrijving der namen in het Album gevolgd. Ik ben het eens met den bewerker van de uitgaaf van 't Leidsche Album Studiosorum, dat het systeem van inschrijving door den Rector Magnificus den voorkeur verdient.

werd verplaatst, bij de inschrijving in het Album verschil maakte tusschen de burger- en militaire medici (*Mil. Med.* achter den naam duidt dit aan). Bij deze bewerking mochten deze Clinici en Pharmaceuten niet onderscheiden worden van Medici en Natuurphilosophen. De orde van hoogleeraren maakte die onderscheiding evenmin.

In het Album werden — volgens een besluit der orde van hoogleeraren van 11 Dec. 1824 1) — ook de namen van zoodanige personen ingeschreven »die, zonder bepaaldelijk in »litteris gestudeerd te hebben, eenig collegie van welken hoogleeraar ook bijwonen.» Of hiermede alleen Clinici en Pharmaceuten werden bedoeld is niet zeer duidelijk. Voorzeker had de Senaat ook het oog op toehoorders bij enkele colleges, die dan, naar het schijnt, in een der faculteiten ingeschreven werden.

Wanneer de orde hiervan terug kwam, is mij niet bekend. Zeker is het, dat zij thans den studenten, die niet een bepaald aantal colleges volgen, ook niet de eer der inschrijving gunt. Evenmin schijnen in dat Album de namen dergenen opgenomen te worden, die van elders komen om hier examina te doen of te promoveeren.

De recensie was even verplichtend als de eerste inschrijving 2) en noodzakelijk om tot de colleges te worden toegelaten. Toch blijkt het uit iedere bladzijde, dat ze niet kon gehandhaafd worden. Vele studenten lieten zich niet of zeer onge-regeld recenseeren, ja zelfs is het mij bij het bewerken dezer uitgaaf duidelijk geworden, dat enkele studenten steeds verzuimd hebben zich te laten inschrijven. Ik heb gemeend hunne namen hier toch een plaats te moeten geven, zoodra mij uit de college-lijsten bleek, dat zij de lessen waarlijk hadden bijgewoond. 3)

Uit dien hoofde is het Album, zooals het uitgegeven wordt, vollediger dan het origineel. Aanvulling was echter nog in verscheidene opzichten mogelijk.

Het Album op den voet zooals het in 1824 werd aangelegd, bevat noch de vermelding van voornamen, noch van de geboorteplaats der ingeschreven studenten, noch eenig bericht over den afloop hunner studie. Dit zijn gegevens van geen gering belang, die, gelijk wij reeds zeiden, wat de studenten aan het Doopsgezinde Seminarie aanbelangt, terstond uit de lijsten, door den Hoogleeraar DE HOOP SCHEFFER opgemaakt, konden worden overgenomen. Het Amsterdamsche Studenten-Corps bezat in zijn met den jare 1818 aanvangend archief ledenlijsten, waarop met vrij groote nauwgezetheid ook eenige dezer wetenswaardigheden waren aangeteekend. De *Illustrissimus Senatus Studiosorum Amstelaedamensium* heeft deze bronnen te mijner beschikking gesteld, om bij de bewerking er datgene uit over te nemen, wat

1) Ath. Ill. Acta f° 258. Vroeger, althans in 1799, kon er geen sprake van zijn om ook de toehoorders in te schrijven. Het zou misbruik maken van 't privilege zijn geweest.

2) De bewijzen van inschrijving zijn in 1829 onder 't rectoraat van Prof. v. D. BOON MESCH ingevoerd.

3) Deze lijsten te beginnen met den cursus 1802—1803 in het door Prof. BONN tot Album bestemde boek ingeschreven, zijn tot den jare 1855 in dit en in een dergelijk boek overgenomen.

ter aanvulling van het Album dienen kon. Hetzelfde geschiedde door het bestuur van het in 1806 opgerichte studenten-gezelschap L. O. S., terwijl de naamlijst der leden van E. T. E. B. O. N., voorkomende in den Feestbundel ter herinnering aan de viering van het 50jarig bestaan in 1864, mede enkele bijzonderheden voor onzen arbeid bevatte.

Het heeft veel tijd en geen geringe zorg gekost om deze verschillend gegroepeerde gegevens tot een geheel te verwerken, dat den gebruiker de bezwaren en de moeilijkheden besparen kan aan het raadplegen van de origineele inschrijfregisters verbonden en dat tegelijkertijd, althans zooveel als met beperkte hulpmiddelen mogelijk was, de leemten aanvult, die de inrichting van het Album aankleven. Ware het tijdsverloop, voor de bewerking gegund, langer geweest dan de weinige maanden, die er thans aan konden worden besteed, dan zouden, ik twijfel er niet aan, meer berichten betreffende den afloop der studiën van de Amsterdamschē studenten bijeen te brengen zijn geweest. Het Album in de bewerking, waarin het thans het licht ziet, moet in dit opzicht altijd iets ter aanvulling aan anderen overlaten.

Bovendien ben ik er maar al te zeer van overtuigd, dat, hoe zorgvuldig namen en jaartallen ook zijn geverifieerd en hoe nauwkeurig de drukproeven ook zijn nagezien, menige misslag, menige onnauwkeurigheid zal worden ontdekt. Ik houd mij voor de mededeeling van dergelijke ongerechtigheden aanbevolen.

Ik heb in deze uitgaaf neergelegd, wat het mij mogelijk was te verzamelen. Voorzeker was ik teruggeschrikt voor den reusachtigen omvang van dien arbeid, indien de bereidwilligheid van den Senaat niet zoover was gegaan, om mij een schrijver voor het excerpeeren van de naamlijsten toe te voegen, en dan nog was het collationeeren, verbeteren en aanvullen dier excerpten een werk geweest, om het geduld bij te verliezen, had ik niet de belangstellende hulp en krachtdadige medewerking mogen ondervinden van mijn hooggeschatten vriend Dr. G. TER MEULEN, tweeden Secretaris der Reunie-Commissie, die menig uur van zijn kostbaren tijd aan deze zaak heeft willen ten offer brengen.

Aan zijn nauwlettende zorgen is deze bewerking veel, zeer veel verplicht, meer dan ik hier met een enkel woord van dank naar waarde zou kunnen doen schatten.

Wordt dit Album Academicum veel gebruikt, en leggen weinigen het onvoldaan ter zijde, dan reken ik mijne moeite ruimschoots beloond.

AMSTERDAM,
Juni 1882.

MR. N. DE ROEVER.

The text on this page is extremely faint and illegible. It appears to be a single paragraph of text, possibly a page from a historical document or a manuscript. The ink is very light, and the paper shows signs of age and wear.